

(А.Вевар), *зорнасць* (З.Бядуля), *імглістасць* (П.Трус), *бяскрыласць* (З.Бандарына), *пунсовасць* (П.Трус), *бязбрэжнасць* (М.Лужанін)"⁸.

Такім чынам, аказіянальныя назвы адцягненых паняццяў уступаюць у парадыгматычныя адносіны паміж сабой. Яны аб'ядноўваюцца ў тэматычныя мікрагрупы, якія, у сваю чаргу, утвараюць самастойную макрагрупу (ЛСГ), набываюць якасць лексічных адзінак і здольнасць уваходзіць у лексічную сістэму беларускай мовы.

¹ Быстрова Л. В., Капатрук Н. Д., Левицкий В. В. // Филологические науки. 1980. №6. С.75.

² Филин Ф. П. // Езиковедски исследования в чест на академик Стефан Младенов. София, 1957. С.535–536.

³ Кузнецова Э. В. Лексико-семантические группы глаголов. Иркутск, 1989. С.7.

⁴ Тамжа. С.10.

⁵ Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. М., 1969. С.465.

⁶ Шабовіч М. // Моўныя адзінкі ў кантэксте. Мн., 1991. С.94.

⁷ Басава Г. // Роднае слова. 1995. №10. С.65.

⁸ Шабовіч М. // Моўныя адзінкі ў кантэксте. С.102.

ЛАРЫСА ПІСАРЭК (Польшча)

ПРАГМАЛІНГВІСТЫЧНАЯ ХАРАКТАРЫСТЫКА АДРАСАТНЫХ ФОРМ У ДРАМАТЫЧНЫХ ТВОРАХ ЯНКІ КУПАЛЫ

Нацыянальна-культурная спецыфіка моўных паводзін на розных мовах асабліва яскрава выяўляецца ў формах звароту да другой асобы — адрасата маўлення¹. Таму здаецца мэтазгодным паказаць гэтую спецыфіку адрасатных форм у беларускай мове пачатку ХХ ст. Аб'ектам даследавання будуць формы звароту да другой асобы, зафіксаваныя ў п'есах Янкi Купалы: "Паўлінка" (1912), "Раскіданае гняздо" (1913), "Прымакі" (1913)². Гэтыя творы з'яўляліся ў перыяд адраджэння беларускай мовы, культуры, літаратуры, фарміравання новабеларускай літаратурнай мовы. Базаі для яе служыла жывая гутарковая мова таго часу³. Вось чаму тэксты гэтых купалаўскіх п'ес можна лічыць стылізаваным запісам гэтай жывой мовы, мовы засцяпковай шляхты і беларускай вёскі пачатку стагоддзя (падзеі п'ес адбываюцца ў гэтым асяроддзі). Формы ж звароту да другой асобы ў гэтых творах ужываюцца аўтарам для моўнай характарыстыкі персанажаў і ўяўлення адносін паміж імі.

Пераходзячы да эмпірычнага матэрыялу, трэба перш за ўсё падкрэсліць, што пад адрасатнай формай (АФ) будзе разумецца кожная намінацыя адрасата маўлення — удзельніка нармальнай сітуацыі акта маўлення, а не толькі вакатывы⁴. Даследчыкі ўжо звярталі ўвагу на выкарыстоўванне ў паэзіі Купалы клічных форм назоўнікаў у ролі зваротка⁵. Нас, аднак, цікавіць не толькі зваротак, але і АФ наогул. Паспрабуем прааналізаваць разнастайныя іменныя формы (займеннікі, назоўнікі, прыметнікі), якія называюцца адрасата ў канкрэтным акце маўлення, і суадносіны гэтых форм з формамі дзеяслоўнага выказніка ў сказе.

Сабраны матэрыял ілюструе вялікую разнастайнасць АФ, асабліва ў камедыі "Паўлінка". У тэкстах сустракаем розныя намінацыі: асавовыя займеннікі другой асобы адз. і мн. ліку, назоўнікі, субстантываваныя часціны мовы, якія ўжываюцца ў якасці простых і складаных АФ. З лексіка-семантычнага пункту гледжання гэта наступныя групы:

1) **імяны, прозвішчы асоб:** *Паўлінка, Якімка, Адэлька, Альжбета, Кацярынка, Даміцэлька, Мацейка, Сымонка, Данілка, Зоська, Зосечка, Лявоніха* і інш.;

2) **назвы асоб паводле ступені роднасці, сваяцтва, узросту:** *братка, браток, брачка, сястра, сястрыца, дзеткі* (да аднаго або больш адрасатаў), *мамка, мамачка, маці, татка, татачка, дачушка, дзедка, дзядошак, сваток, свацейка, цётка, цётка, дзядзька, баба, кумачка, кумка, кумок* і інш.;

3) назвы асоб паводле сацыяльнага становішча, класавай і саслоўнай прыналежнасці: *пан, паненка, панечка, пані, панна, паніч, панічок, васпан, васпані, васпанства, імасць, ягамосць, ваішэць, дабрудзей, ясна пані і інш.*;

4) **экспрэсіўныя назвы** (эмацыянальныя, ацэначныя), якія даюць пазітыўную або негатыўную характарыстыку адрасата: *міленькая, каханенькая, родненькая, сакатушка, шчабятка, пятушок, сарока, галубка мая бяскрылая, язюлька мая ненаглядная, золатца, саколе мой любы, саколík, п'яніца, зладзюга, негадзяй, гадаўка, гіцлеўка, абібок пракляты, бяссорамнік, злыдзень, ведзьма, шэльма, зладзюга, п'яўка чорная, верхалоз, блазнюк і інш.*

Ва ўсіх трох п'есах Купалы прадстаўлена пераважна неафіцыйная камунікатыўная сітуацыя. Асобы, якія выступаюць у гэтых творах, знаёмыя. Аднак ступень блізкасці іх адносінаў розная. Выбар адпаведнай АФ залежыць ад грамадскага статусу гаворачых; ступені блізкасці іх адносінаў; іх узросту, полу, а таксама і ад колькасці адрасатаў. Пры гэтым, безумоўна, акрамя намінацыі, істотным з'яўляецца зварот да асобы на *ты* або *вы*, г.зн. мадэль зносінаў на *ты* або *вы*.

Адрасатная сістэма, якую можна рэканструяваць на падставе купалаўскіх тэкстаў, на ўзроўні лексічным і на ўзроўні сінтаксічным значна адрозніваецца ад адрасатнай сістэмы сучаснай літаратурнай беларускай мовы, якая базіруецца на апазіцыі *ты—вы* (блізкія або далёкія адносіны паміж гаворачымі). Найбольш паслядоўна і яскрава сістэма АФ выяўляецца ў "Паўлінцы". Таму спынімся спачатку на гэтым творы, які проціпастаўляецца "Прымакам" і "Раскіданаму гнязду" з пункту гледжання гэтай сістэмы.

У "Паўлінцы" знаходзім некалькі тыпаў звароту да адрасата. Перш за ўсё разгледзім займенніковую намінацыю *ты/вы* і зварот да адрасата на *ты/вы*.

1) *Ты* + дзеяслоўны выказнік у другой асобе адз. ліку пры блізкіх адносінах. Напрыклад, бацькі да Паўлінкі: *Прыбірай ты, ужо, дзетка, са стала; а ты што? зломак?* Сваякі да сябе: *Ты, пане дабрудзею, баба, не лезь сюды з цікавым носам; Дык чаго ж ты, тудэма-сюдэма, не-святонца костка, расейся, як у сваёй хаце? Майчы, баба! Ты, каханенькая, родненькая, нічога не разбіраеш і г.д.*

Акрамя таго, АФ *ты* можа мець негатыўную прагматычную маркіроўку як форма грубая, крыўдная, што пацвярджаюць дадатковыя негатыўныя намінацыі адрасата, напр.: (1) Сцяпан. *Дык гэта ты мне хацеў дачку ўкрасці, зладзюга, каханенькі, родненькі!* (2) Сцяпан. *А ты, каханенькі, родненькі, негадзяй, вірутнік з-пад цёмнай гвязды, вон з маёй хаты, каб твая і нага тут не была!*

2) *Вы* + дзеяслоўны выказнік у другой асобе мн. ліку пры адносінах менш блізкіх або пры розніцы ўзросту.

АФ *вы* да аднаго адрасата сустракаецца толькі адзін раз: (3) Паўлінка да Быкоўскага: *А якія-ж вы танцы гуляеце?* Сведчыць яна аб дыстанцыі паміж гаворачымі. Акрамя таго, пры розных незайменніковых АФ у тэксце зварот на *вы* (выказнік у другой асобе мн.ліку) выступае пры розніцы ўзросту гаворачых, пры звароце малодшага да старэйшага. Напрыклад, (4) Паўлінка да бацькоў, сваякоў: *Мамка, дастаньце настольнік; Аб кім гэта, татка, гаворыце? Ай, што-ж гэта, дзядзька, зрабілі?*

Пры групавым адрасаце заўсёды ўжываецца дзеяслоўная форма мн. ліку (зварот на *вы*), напр., (5) Альжбета: *Ды садзіцеся-ж, мае міленькія!* (6) Сцяпан: *Выбачайце толькі, каханенькія, родненькія, што гарэлкі няма.*

Прадстаўленая сістэма АФ мала чым адрозніваецца ад сістэмы сучаснай беларускай мовы, у якой пры тых жа прагматычных умовах АФ *вы* мае толькі большую частотнасць.

Аднак жа ў тэксце "Паўлінкі" сустракаюцца такія АФ і такія сінтаксічныя канструкцыі, якія, як здаецца, паўставалі пад уплывам польскай мовы, былі ўласцівыя для стану беларускай мовы на пачатку ХХ ст. і якія ў наш час зніклі. Гэта наступныя намінацыі: 1) двухчленныя АФ, якія складаюцца

з займенніка (субстытут займенніка)⁶ *пан, пані, панна* + імя або прозвішча адрасата; 2) адначленныя АФ: *васпан, васпані, васпанна, васпанства, вашэць, ваша*.

Двухчленныя АФ выступаюць у двух пазіцыях у сказе: а) як самастойныя, сінтаксічна незалежныя вакатывы, якія не ўступаюць у сінтаксічныя сувязі з іншымі членамі выказвання, напр.: (7) *Адкуль гэта, панна Паўлінка, усё ведаеце?; Не так, пан Адольф, бярэш шклянкі; а, паны кавалеры, возьміце сабе табурэцікі*. (У гэтых вакатывах выдзелены пунктуацыйна. Выказнік пры гэтых АФ можа мець форму другой асобы адз. або мн. ліку); б) як залежныя АФ, якія ўваходзяць у сінтаксічныя сувязі з іншымі членамі выказвання, напр.: (8) *Ці ясне-панна Паўлінка пазволіць мне закурыць пры ёй?; Проша пана Адольфа, проша за стол; Ці пан Якім забыўся, як я завуся?; Хай пан Быкоўскі на іх не звважае ды п'яе* і інш. Гэта таксама формы звароту да адрасата, да другой асобы, але выказнік пры іх мае форму трэцяй асобы (у функцыі другой асобы).

Адначленныя АФ *васпан, васпані, васпанна, васпанства, вашэць* уваходзяць у сінтаксічныя сувязі з іншымі членамі выказвання, г.зн. з'яўляюцца залежнымі АФ, напр.: (9) *А што-ж у васпанства добрага чуваць?; А васпан, собствена, сваю панскую схавай свінням на снеданне; вельмі васпанна цікавая!; Але перш тату і маме, а пасля ўжо і васпані на самае вушка; Ну, дык слухаем вашэці; Дзякую, дзякую вашэці*.

У гэтай групе толькі намінацыя *ваша* выступае ў незалежнай пазіцыі. Пры блізкіх адносінах паміж гаворачымі яна ўжываецца пры звароце да асобы і жаночага, і мужчынскага полу, напр.: (10) Альжбета (да Сцяпана): *А, ваша, схадзі паглядзі, ці добра прывязаны конь пана Быкоўскага*. (11) Сцяпан: *Нічагутанькі, каханенькая, родненькая. Надумаешся, ваша, як пакармлю бярозавай кашай*.

Разгледжаныя адначленныя АФ у купалаўскім тэксце з'яўляюцца формамі ветлівасці, што выражаюць пашану адрасату, сведчаць пра добрыя манеры гаворачага, пра яго ўменне паводзіць сябе ў таварыстве. Формы гэтых паходзяць ад польскіх АФ, якія ў польскай мове стасаваліся яшчэ ў XIX ст.⁷, але ўжо на яго пачатку былі заменены формамі *пан, пані* + выказнік у трэцяй асобе.

Такім чынам, пры звароце да адрасата маўлення ў "Паўлінцы" выкарыстоўваюцца і польскія лексічныя адзінкі, і польскія сінтаксічныя мадэлі звароту (*пан, пані, панна, waspan* і г.д. + выказнік у трэцяй асобе).

Разгледжаныя двухчленныя АФ тыпу *панна Паўлінка, пан Адольф* і падобныя з'яўляюцца ў тэксце этыкетнымі намінацыямі адрасата, г.зн. нармальнымі формамі звароту да другой асобы, прынятымі ў даным соцыуме. Выбар іх залежыць ад акрэсленых параметраў адрасата (узрост, грамадскі статус, пол і г.д.). Адначленныя формы тыпу *васпан, васпанна, вашэць* з'яўляюцца ў тэксце прагматычна маркіраванымі намінацыямі адрасата: гэтыя формы ветлівыя, якія выражаюць пашану, можа, нават іранічныя, але не нейтральныя. І менавіта гэтыя намінацыі і гэтыя мадэлі звароту (у трэцяй асобе) адрозніваюць сістэму АФ у "Паўлінцы" ад моўных адносін нашага часу.

Такім чынам, у "Паўлінцы" дадзена даволі празрыстая, стабільная сістэма АФ (з невялікімі выключэннямі)⁸, якая дазваляе знайсці пэўныя рэгулярнасці ў моўных паводзінах дзеючых асоб (гаворачых) і заўважыць формы нейтральныя, з аднаго боку, і формы прагматычна афарбаваныя, з другога боку. Як здаецца, гэтыя сістэмы былі ўласцівыя асяроддзю дробнай беларускай шляхты на пачатку нашага стагоддзя. І, магчыма, у тым асяроддзі ўплыў польскай мовы быў значны.

Моўныя адносіны, прадстаўленыя ў "Раскіданым гняздзе" і "Прымаках", характарызуюць іншае асяроддзе – беларускую вёску. Яны значна адрозніваюцца ад моўных паводзін персанажаў "Паўлінкі" адсутнасцю нормаў стасавання АФ, г.зн. адсутнасцю стабільнай сістэмы, і таму цяжка даць іх прагматычную інтэрпрэтацыю. Што можна заўважыць у гэтых тэкстах?

Знойдуцца ў іх тры тыпы звароту да адрасата (тры мадэлі зносін): 1) зварот на *ты*, г.зн. АФ (займеннікаявая або іншая намінацыя) + дзеяслоўны выказнік у другой асобе адз. ліку; 2) зварот на *вы*, г.зн. АФ + дзеяслоўны выказнік у другой асобе мн. ліку; 3) зварот у трэцяй асобе, г.зн., што ў тым выпадку АФ з'яўляецца сінтаксічна залежнай, уваходзіць у сінтаксічныя сувязі з іншымі членамі выказвання, а дзеяслоўны выказнік стаіць у трэцяй асобе.

Як ужо было зазначана, цяжка дашукацца ў стасаванні гэтых мадэлей звароту акрэсленай рэгулярнасці.

Мадэль *ты* (або іншая АФ) + выказнік у другой асобе адз. ліку выступае пераважна пры звароце старэйшага да малодшага ўзростам, напрыклад бацькі або сваякі да малодшых за сябе: (11) *А ты гэта, сарока, чаго так ухмыляешся да лютэрка, як серада на пятніцу?* ("Прымакі" – далей Пр.); *Надзень, Зоська, гэтыя торбачкі. Надзень, дачушка мая; Смела, сынку мой, варожыш* ("Раскіданае гняздо" – далей РГ). Нават пры звароце да асобы з вышэйшым грамадскім статусам пры розніцы ўзросту параметр узросту пераважвае і ўжываецца зварот на *ты*, напр.: (12) *Я... я малю цябе: не зводзь яе, мае Зоські! Табе, панічок, нічога не станеца, а яна згіне, прападзе за няма чаго!* (РГ).

Пры блізкіх адносінах гаворачых таксама ўжываецца гэты тып звароту, напрыклад, паміж жонкай і мужам, сваякамі, братамі і сястрой: (13) *Кінь, Сымонка! Не ідзі проці волі бацькі! Што ты сам адзін зробіш?* (сястра да брата); *Сымонка, ты па мне пайшоў* (брат да брата); *А бач, і ты ўжо прышоў?* (жонка да мужа) – (РГ). (14) *Выпі, кумок, каб на сэрцы палягчала!* (сваякі); *Кумачка, Даміцэлька! Кінь ты гэту мешалку, я сваёй маю вось пакуль!* (сваякі) – (Пр.).

Пры звароце да адрасата з нізкім грамадскім статусам таксама ўжываецца мадэль зносін на *ты*, напр.: (15) *Паніч: Што? што, Лявоніха, хочаш ад мяне? Я нічога не разумею* (РГ).

Такім чынам, пры стасаванні АФ на *ты* аддаецца перавага параметру ўзросту адрасата (старэйшы да малодшага), затым ідзе параметр блізкасці адносін гаворачых і, ўрэшце, ніжэйшы грамадскі статус гаворачых.

Мадэль *вы* (або іншая намінацыя) + выказнік у другой асобе мн. ліку выступае пры звароце да незнаёмага адрасата (параметр блізкасці адносін), напр.: (16) *Але калі я вас баюся, чалавеча! Вы нейкі такі дзіўны! А гэта вы, мусіць, той самы, аб якім Зоська гаварыла? На нейкі сход людзей склікаеце?* (РГ) або да адрасата з вышэйшым грамадскім статусам: (17) *Мацейка: Рассудзіце, ваша бродзіе, усіх, і ўсё тут будзе* (Пр.).

Пры групавым адрасаце заўсёды стасуецца дзеяслоўная форма другой асобы мн. ліку (або прыметнікавая форма мн. ліку), напр.: (18) *Ну, садзіцесья, малыя!; Не чулі? Ды дзе вам пачуць? Вы ўсе ў гэтых ламах капашыцёся, як чэрві* (РГ).

Акрамя таго, мадэль зносін на *вы* ўжываецца пры звароце да асобы старэйшай узростам (напрыклад, дзеці да бацькоў), выражаючы тым самым пашану: (19) *Растлумачце мне, мамка, нашто людзі хаты будуць, а пасля іх самі-ж раскідваюць?; Не мучце мяне, мамка!; Мой-жа чалавек – каб вы, дзедка, бачылі: за апошні час як набраў сабе нечага ў галаву, дык проста з розуму сыходзіць* (РГ); *А, мамка, татку будзіце, а то ўсю гаспадарку сваю праспіць* (Пр.).

Менавіта ў гэтых адносінах (малодшы да старэйшага) праяўляецца нестабільнасць форм звароту да другой асобы: рэляцыі паміж АФ і формай дзеяслоўнага выказніка нават у аднясенні да таго ж самага адрасата могуць розніцца, г. зн. што стасуюцца розныя мадэлі зносін, напр.: (20) *А ты ўсё шыеш, мамка?! Кіньце!; А скажыце, дзядзька: ці ты бачыў яго?; Чаго плачаш, мамка? Яшчэ-ж нічога такога страшнага не сталася. Не плачце, мамка* (РГ).

Такая ж самая нестабільнасць існуе і ў адносінах паміж сваякамі або ў адносінах да асобы з вышэйшым грамадскім статусам, напр.: (21) *Не турбуйцесья, кумка! Лепей ты яе бяры; Прайду, кумок, кажашце! Выпі, кумок, каб на сэрцы палягчала!* (Пр.); (22) *Чуеце, панічок, што яна кажа? Гэта ты яе ачаравай. Гэта ты мне дачку выдзіраеш!* (РГ).

Як паказваюць займеннікавыя АФ і формы дзеяслоўнага выказніка, пры звароце да адрасата няма строга вызначанага правіла, паводле якога адбываюцца моўныя зносіны паміж гаворачымі і якое прымала б ва ўвагу акрэслены параметр адрасата.

Гэта ж заўвага датычыцца і трэцяй мадэлі, менавіта звароту ў трэцяй асобе (з дзеяслоўным выказнікам або без яго). Напрыклад, у адносінах малодшага да старэйшага ўзростам знаходзім зварот у трэцяй асобе: (23) *А дзедка ўсё госціць у нас!; Прайду мамка кажа; Тата сваімі судамі гаспадарку ўсю прасудзіў, а цяпер апошняе двару на здэк аддай!* (РГ).

Здавалася б, што гэты тып звароту мае прагматычную афарбоўку як форма пашаны, якую належыць аказваць старэйшым узростам. Аднак у адносінах да тых самых адрасатаў ужываюцца і іншыя формы, напр.: (24) *А! Як добра, што мамка разлажылі агоньчык і бульбачку пячыцё; Добра, што я дзедку тут застала, маю просьбу да цябе* (РГ); *Чаго, мамка, раз'ехалася, як Прачыстая на сенажаці? Паглядзіце, які харошанькі! А як ён мамцы ідзе да твару!; Гэта ўсё кум мне нарабіў!; Выпі, кумок, каб на сэрцы палягчала! Прайду, кумок, кажашце!* (Пр.).

Зварот у трэцяй асобе не мусіць абавязкова пацвярджацца дзеясловам, напр.: (25) *Я ўжо мамцы ад першага дня казаў і цяпер кажу; Як-жа цяпер здароўе Лявоніхі?; У таткі забралі, але ў мяне яшчэ не паспелі* (РГ); *Я зараз манеры выганю васпану з галавы! Дзесятаму закажаш, як чужых жонак панацы ашукваць* (Пр.).

Як паказвае матэрыял даследавання, у "Раскіданым гняздзе" і "Прымаках" пры звароце да другой асобы даволі яскрава праяўляецца параметр узросту (старэйшы да малодшага – *ты*), ступень блізкасці (да добрых знаёмых, у сям'і – *ты*, да незнаёмага – *вы*), грамадскі статус (вышэйшы да ніжэйшага – *ты*). Але пры звароце да адрасата старэйшага ўзростам, да адрасата з вышэйшым грамадскім статусам і нават пры блізкасці адносін паміж гаворачымі мажлівы розныя мадэлі звароту: *ты*, *вы* і трэцяя асоба.

Як відаць, у драматычных творах Янкі Купалы адлюстроўваюцца дзве сістэмы моўных зносін: урэгуляваная ў "Паўлінцы" і неўрэгуляваная ў "Раскіданым гняздзе" і "Прымаках". Гэтай з'яве цяжка даць адназначнае тлумачэнне. Мяркуем, што на пачатку нашага стагоддзя ў беларускім сялянскім асяроддзі не існавалі яшчэ цвёрдыя нормы звароту да адрасата маўлення, адсюль і разнастайнасць мадэлей зносін з тым самым адрасатам. Адначасова асяроддзе дробнай шляхты беларускай ужо характарызаваўся акрэсленымі нормама моўнага этыкету. Моўныя паводзіны членаў гэтага соцыуму былі больш стабільныя, падпарадкоўваліся строга акрэсленым патрабаванням і з пункту гледжання стасавання розных АФ, і з пункту гледжання сінтаксічных мадэлей звароту да другой асобы.

¹ Гл.: Wierzbicka A. // Język polski w świecie. Warszawa; Kraków, 1990; Мауєнова М. Р. // Эцыклопедыя культуры польскай XX wieku. T.1. Wrocław, 1991. S.108; Смулкова Э. // Беларусіка / Albaruthenica-I. Мн., 1993. С.148–149; Anusiewicz J. Lingwistyka kulturowa. Wrocław, 1995.

² Янка Купала. Збор твораў. Т.6. Мн., 1954.

³ Пар: Жураўскі А. І. Народна-дыялектная аснова новай беларускай літаратурнай мовы. Мн., 1990. С.49–50.

⁴ Гл.: Tomiczek E. // Socjolingwistyczne studium konfrontatywne. Wrocław, 1983.

⁵ Гл.: Беларуская мова. Энцыклапедыя. Мн., 1994. С.281.

⁶ Гл., напр.: Pisarkowa K. // Język Polski. 1979. №59. Z.1. S.7; Stone G. // Studia z filologii polskiej i słowiańskiej. Warszawa, 1981. W20. S.40.

⁷ Гл. аб гэтым: Pisarkowa K. Historia składni języka polskiego. Wrocław, 1984. S.17; Stone G. // Język Polski. 1989. № LXIX. Z.3–5. S.140–142.

⁸ Пар. Паўлінка: Не так, пан Адольф, **бярэш** шклянкі (С.220); Можа, пан Адольф, **спяеце** нам што-колеца? (С.208).